

L'enganhat

« Quand t'enganas que ganhas ! »

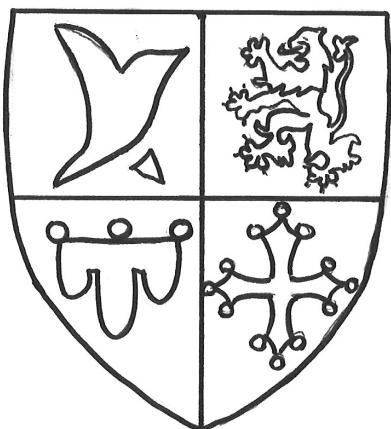
1. Enganhar. v. neol. Lo hèit d'apréner de las soas errors, d'avancar de cap a la coneishença en profieitar de las soas mauescadudas. Neologisme bastit deu nom comun feminin *engana* e deu verbè *ganhar*.
2. Que vien de tres dialèctes occitans : «L'en» peu **len-gadocian** ; «ga» peu **ga-scon** ; e «nha» per l'**auver-nhat**

De Calandrona a Calandrina...

Aquesta setmana la còla d'Aprene 1 es partida en expedicion a Tolosa, totjorn a costat del Canal de Miègjorn, per encontrar sas mairinas.

Vos contarem tot dins lo jornal que ven, en genièr...

Complicat aquerò de passar de l'aute costat... Brembà's e aplicar causas qui hasès naturaument. Tornar apitar causas, anar dinc a las arraditz de quauquarren qui hasès d'un biais naturau.

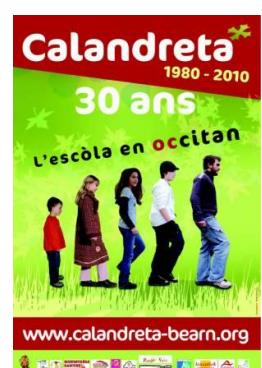
"- Que saps, lo que de nau, deu quau parlèm lo còp passat. Qu'èra tarrible . Lo cambiament, qu'ac comprenoi au licieu sortint de Calandreta. Nat dret a la paraula! Nat lòc d'escambis. Plan segur que i avè tostems delegats, mes, malurosament pas nat moment hicat en plaça entà partatjar que que sia. B'eide dòu har !

-Quiò. Qu'èi hèra enveja d'estar presidenta o secretari ! Qu'ei agradiu, qu'èi l'impression d'estar ua grana ! Las cintas, que'm permeten de ganhar hidança en jo, de'm sentir mei escotada e d'aver mei d'importància. Aver un mestier qu'èm hè aver ua plaça dens la classa. Quan pugi de cintas, qu'ei com ganhar quauquarren, m'apressar deus amics qui an un an mei.

-Segur, qu'èra hòrt important tà jo. Que'm manquè hèra un còp au licieu, sortida de Calandreta. N'èri pas mei factora o secretari mes un numèor au bèth miei d'un palhat d'escolans. "

La seguida lo còp qui vien...

Anaís La Hiteta L'arròca

Let it go

The snow glows white on the mountain tonight
 Not a footprint to be seen
 A kingdom of isolation
 And it looks like I'm the queen

The wind is howling like this swirling storm inside
 Couldn't keep it in, heaven knows I tried

Don't let them in, don't let them see
 Be the good girl you always have to be
 Conceal, don't feel, don't let them know
 Well, now they know

Let it go, let it go
 Can't hold it back anymore
 Let it go, let it go
 Turn away and slam the door

I don't care
 What they're going to say
 Let the storm rage on
 The cold never bothered me anyway

It's funny how some distance
 Makes everything seem small
 And the fears that once controlled me
 Can't get to me at all

It's time to see what I can do
 To test the limits and break through
 No right, no wrong, no rules for me
 I'm free
 Let it go, let it go
 I am one with the wind and sky
 Let it go, let it go
 You'll never see me cry
 Here I stand and here I'll stay
 Let the storm rage on

My power flurries through the air into the ground
 My soul is spiraling in frozen fractals all around
 And one thought crystallizes like an icy blast
 I'm never going back, the past is in the past

Let it go, let it go
 And I'll rise like the break of dawn
 Let it go, let it go
 That perfect girl is gone
 Here I stand in the light of day
 Let the storm rage on
 The cold never bothered me anyway

Robert Lopez / Kristen Anderson-Lopez
 Emanuel Kiriakou

Libra soi

La nèu a nueit qu'ei tota lusenta
 Nada peada, tot qu'ei blanc
 d'ua terra estremada
 d'ara enlà soi la reina

Lo vent qu'ei a cridar tot çò qui'm desconsola,
 Be n'ei pro sofert d'ac tot ensajar.

Dèisha'us sortir, dèisha'us ací,
 Com d'acostuma siis la de qui cau
 Ne'n parlis pas, au monde cela'us
 Qu'ac saben tots.

Libra soi, libra soi
 Enfin causir çò que voi
 Libra soi, libra soi
 Ne serèi pas mei de jolh

Aquò rai,
 çò que's pòt pensar,
 dèisha lo vent cridar
 Ne l'èi pas jamei entenut a hissar.

B'eï estranh quin la distància
 Qu'ac hè tot mei petit
 e las paurs qui'm masedavan
 Pro be n'èi patit !

Que se'n va temps de'us ensajar
 Tots los limites que poish passar
 Nat ben, nat mau, ne son per jo
 Soi jo !

Libra soi, libra soi
 Que soi de la nèu e deu vent
 Libra soi, libra soi
 Alargada d'aqueth torment
 Soi ací enta m'i estar
 dèisha lo vent cridar

Qu'èi lo poder qui ara va per mars e monts
 e de l'amna mea lo gèu shens hat que'us gaha tots
 Ua pensada surgeish com un hisson torrat
 N'i tornarei pas mei, lo passat qu'ei passat

Libra soi, libra soi
 E com l'auba que creisherèi
 Libra soi, libra soi
 Perfeita jamei non serèi
 Soi ací a l'orau deu matin
 dèisha lo vent cridar
 Ne l'èi pas jamei entenut a hissar.

Arrevirat per Remès Boy e Diu Negre

Era legenda de Vathmala.

«Eths Maures qu'envaïren eth Sud dera França e sustot eths pirenèus ath sègle IX. Qu'ocupèren Vathmala. Eth hilh deth capdau Maure que s'enamorèc dera hilha era mès polidas dera vath, qu'èra dejà promesa nath pastor caçaire d'isards: Darnet.

Aqueste que s'amaguèc ena montanha dam eths sièvis companhons enà organizar ua venjança. Que desarraissèc dus noguèrs qu'avián era basa que formava un angle dret dam eras arraïces; dam era pigassa e eth cotèth que talhèc e crusèc ua parelh d'esclòps en forma de creishent de lúa dam ua punta longa ahialada coma un hisson. Un diá, eths pastors dam Darnet ath cap, que heren retronir eths hilhets e que liurèren un brave combat contre eths maures e que'n sortiren venceires. Après, que 's passegèren peth vilatge, Darnet, que carguèc eths sièvis esclòps punti-longas e que i plantèc eth còr dera vathmalonha infidèla ena punta esquèrra e eth deth maure ena punta dreta. Dempuish aqueth temps, eth ser de nadau, eth promés qu'aufrish enara sua promesa un parelh d'esclòps de punta longa vestits de cuer e ricament decorats de claus daurats en forma de còr. Mès era punta é grana mès eth amor é gran.... En cambi, era promesa que l'aufrish un tricòt de lan brodat de velor e ua borsa aribanejada, pampalhetada o jaissada.

<http://artisan-bois-sabot.fr>

Manon Pujol

Lo genre en ciò dels Inuits

En ciò dels Inuits la tradicion vòl que los enfants ajan lo sexe de lors aujòls. Aital se pòt trapar un mainat anatomicament mascle mas considerat pels sieus coma una mainada.

Pr'aquò que son aujòl èra una femna, ne cargarà l'arma-nom femenin.

Mas la tradicion va encara mai luènh que lo mainat serà elevat dusca la pubertat coma una mainada e recipròcament se s'agís d'una mainada.

Vestit coma una dròlla per un dròlle que farà d'activitats ditas femeninas coma cosinar ; vestida coma un dròlle per una dròlla que farà d'activitats ditas masculinas coma caçar.

Quand arriba la pubertat, l'identitat dels individús serà rajustada a lor sexe anatomic d'un biais progressiu en praticant d'activitats ligadas al sexe anatomic.

Çaquelà, l'identitat de l'individú que senharejarà la vida tota, emai pel nom, seràn ligats a l'arma-nom de l'aujòl. A l'edat adult los individús tenon lor ròtle de reproductor.

Aqueste exemple es revelator : supausa qu'al dintre de l'individú demòran doas identitats que se pensan universalament opausadas.

Los Inuits fan la diferéncia entre l'identitat ligada al patrimòni cultural e l'identitat ligada al patrimòni genetic, sens jamai lo nomenar coma aquò.

Note : Françoise Héritier, Masculin/Féminin I, La pensée de la différence, odile Jacob, 2012 (1996)
Sebastian GONZALEZ

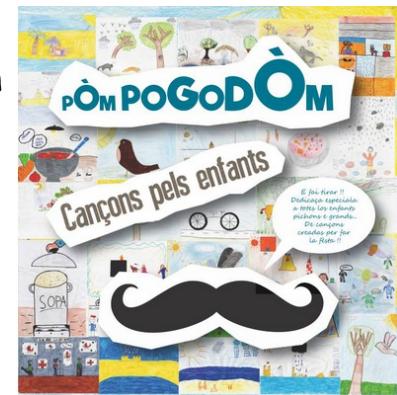
Pòm PogoDòm - Cançons pels enfants

De Jean-Louis Courtial, Paulin Courtial e Arnaud Cance
amb la participacion de Rosaline Courtial.

Una regalada de tèxtes poètics, risolièrs, pedagogics...
D'istorietas talament simplas e gaujosas que viran en bocla dins ton cap, ta boca e ton còs!
Ròck, bòssa, flamenco, a capella, percussions se mesclan amb virtuositat...
N'i a per tot lo mond...los petits coma los grands se regalan amassa e an enveja de l'escotar de contunh !
Un polit present e una aisina eficaça per lutar contra la morositat.

Se l'avètz pas, crompatz-lo los uèlhs tampats e las aurelhas plan dubèrtas!

Per acompanhar aquelas cançons, vos prepausi de vos metre a las percussions corporals tal coma nos las presentèt Dalfina dels Polinets a la jornada pedagogica de divendres passat.
<http://www.hautleschoeurs.fr>

Valeria TEOULET

Los quaranta ans del Cercle Occitan de Narbona

Ongan, lo 10 de novembre festegèrem los quaranta ans del Cercle Occitan de Narbona al castèl de Montplaser dins la Sala dels Vaissèls.

Aquò debutèt tre doas oras de la tantossada amb la mòstra «Occitan-Occitanie» dels archius departamentals d'Aude que nos entressenhèt en cultura, lenga e istòria occitanas.

A sièis oras foguèt lo torn del contaire Pèire Thouy amb sa conferéncia vidéo «Castanhier mon amic» que nos balhèt un pauc de son amor pels arbres amb sos comentaris apassionats.

Puèi a l'entorn de uèit oras del ser foguèt lo moment de l'aperitiu amb la castanhada seguit d'unes repais partejat amb de taulas comolas de plats sucrats e salats tan gostoses los unes coma los autres.

E enfin a nòu oras lo cantaire d'Aubrac, Philippe Vialard nos embelinèt amb de cançons intimistas de son novèl album «Camins» qu'a de tèxtes d'autors d'en cò nòstre coma Miquel Decòr o Silvan Chabaud, mas tanben amb son torn d'Occitania compausat de cançons emblematicas coma La cançon de la copa, L'Estaca, La Sobirana, L'Imortèla... o encara las incontornables La lebreta, L'aiga de ròca, Catarina ma vesina revisitadas sus de ritmes entrainants.

Ósca a sos musicians qu'an demest eles un jovent talentuós qu'es lo quite filh de Philippe Vialard.

Ungrandmercé a la còla del Cercle Occitan de Narbona per questa serada mas tanben per faire viure la lenga dins lo narbonés e per l'ajuda preciosa que m'an balhada dempuèi quelques annadas.

Maria-Pèira Escaffre

<https://www.youtube.com/watch?v=WESGCGTuE9I&index=2&list=PL9RYCLJxM6Tafc0BjdW5WNWCEqBmGln1N>

<http://www.cercle-occitan-narbona.fr/>

Akhenaton- Vivre maintenant

Nous sommes un, plus un, plus un, plus un
 Le bonheur n'est pas défini par les gènes
 On peut l'emprisonner dans une cage ou
 l'entraver de chaînes
 Nos chemins ne sont pas forcément
 tracés dans la peine
 Il peut jaillir dans le creux de mains qui se
 cherchent
 Ou d'un être cher quand on lit Je
 t'aime sur ses lèvres
 Dans ces moments si importants dans le
 cours d'une vie
 Quand tout le monde frappe des mains,
 chante sa joie sur le ring
 Parfois on croise des sourires, parfois de
 la défiance
 On songe aux bons moments, après qu'on
 crie plus qu'on le pense
 Un jour c'est l'éclat, un jour ce sont les
 pleurs
 Le bonheur ne vient pas seul et peut
 effacer les peurs
 Révéler le beau dans le chaos, la force là
 où on ne l'attendait pas
 Nous hisser hors du trou alors que rien ne
 va
 Minimiser un échec qu'on pense être
 géant
 Stopper de haïr les gens qui nous sont
 différents
 La communion d'un peuple qui célèbre
 une victoire
 Contaminer des tas de coeurs traversés
 par l'espoir
 Il vient à la vitesse d'une course folle à
 travers champs
 Demain ? Non on le vit maintenant

Akhenaton -Viure ara

Sèm un, mai un, mai un, mai un
 Lo bonaür es pas definit pels genes
 Lo podèm emprisonar dins una gàbia o
 l'entravar de cadenas
 Nòstres camins son pas forçadament
 traçats dins la pena
 Pòt gisclar dins lo cròs de mans que se
 cèrcan
 O d'un èstre car quand legissèm «Je
 t'aime» sus sas pòtas
 Pendent aquestes moments tant
 importants dins lo cors d'una vida
 Quand tot lo monde tusta las mans, canta
 sa jòia sul *ring*
 De còps crosam de sorires, de còps de
 desfisança
 Saunejam als bons moments, aprèp que
 cridem mai que çò que pensem
 Un jorn es l'esclat, un jorn son los plors
 Lo bonaür ven pas sol e pòt escafaf las
 paurs
 Revelar lo bèl dins lo caòs, la fòrça ont
 l'esperam pas
 Nos issar fòra del trauc alara que res va
 pas plan
 Minimizar un escac que pensam èstre
 gigant
 E stopar d'asirar las gents que nos son
 diferentas
 La comunio d'un pòble que celèbra una
 victòria
 Contaminar un fum de còrs traversats per
 l'espèr
 E I ven a la velocitat d'una corsa fòla al
 travèrs camps
 Deman ? Non, lo vivèm ara...

revirada prepausada per Laura Cros

Quand los ecrans fan gardariá

Fa temps que los especialistas meton en garda los parents cap a l'utilizacion excessiva dels ecrans pels jovents, que siá de l'ordinator, de la television, de las tauletas o de las consòlas de jòcs. La tièra dels efièches negatius es bèla : obesitat, depression, trebol del sòm, fracàs escolar, exposicion aboriva a las addiccions e problemas relacionals.

Mas ara la question se pauza pels pichòts. Tre que nais, un enfant es acostumat als ecrans fins a çò que l'ecran aparesca coma una persona de la familia. Aquí, la transicion es aisida de far : d'una persona de la familia, l'ecran ven la nona de la familia. Es verai qu'al nivèl financièr, un ecran es mens car e que quand los enfants, quitament los nenons, son «pegats» a la television, son fòrça suaus; e pauc a cha pauc, se destacan de la vida reala. Es a dire que d'un costat l'enfant trapa mens d'interès a las relacions amb los parents, e en parallèl, los parents an mens d'interraccions amb el. La consequéncia es una baissa de las relacions umanas al profièch d'un ligam uman/maquina. Çaquelà, lo desenvolopament de l'enfant pichòt es ligat a las interaccions umanas que li permeton d'acquesir la consciéncia de se, de desenvolopar un lengatge de comunicacion e d'escambis amb l'adult.

Pr'amor dels imatges fòrça colorats, d'un cambiament de plan rapid o de la gratificacion immediata d'una tauleta, lo cervèl es estimulat d'un biais excessiu, que dins la vida vidanta entraïna de dificultats de concentracion. En mai, l'atencion, captada per l'ecran es de temps raubat a las activitats exploratòrias; çò que pòt explicar lo retard del lengatge e del desenvolopament.

Los especialistas: pediatres, ortofonistas, psicològs o psiquiatres recebon de mai en mai d'enfants de mens de 3 ans que parlan pas, que cèrcan pas lo contacte dels autres e que son: siá fòrça passius, siá al bèl contrari bolegaires. Aqueles simptòmas semblan als trebols autistics : trebols de l'atencion, trebols relacionals, intolerància a la frustracion... Levat que totes se fargan sens deficiéncia neurologica.

Enfin, quand l'abséncia de relacion ven bèla, lo comportament dels pichòts del sègle XXIen es pas sens rampelar los enfants salvatges del sègle XIXen que fogueron abandonats o mes a despart e que cresqueron sens contactes umans.

E quand en França sèm a demandar de campanhas d'informacions cap a aquel dangièr, dins d'autres païses, coma Canada, las recomandacions son plan duras : las autoritats demandan que los enfants de mens de 2 ans sián pas brica josmeses als ecrans.

Cal dire que la solucion es aisida: tre que l'ecran es tirat, un melhorament es observat. Pasmens, lo tractament, de long alen, necessita una presa en carga multidisciplinària e dintra dins lo camps de l'andicap.

Caròl Dusfour

Sorças:

«La surexposition des jeunes enfants aux ecrans est un enjeu majeur de santé publique» article, *Le Monde*.

«Comment les écrans retardent-ils le développement de l'enfant?», emission, *France Culture*.

site internet: alertecran.org

Volèm dins aquest jornalet presentar nòstras desexcuses a Joan Ros que nos ajuda dempuèi longtemps, fidelament, a parlar e a escriure una lenga la mai corrècta e autentica possibla. Agèrem un problema tecnic dins lo jornal precedent e d'englajes demorèron dins los textes. Pregam tanben los nòstres lectors de nos desexcusar.

La còla Aprène 1